

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ КУЛЬТУРИ 2025

УХВАЛА № 2047
про Затвердження Стратегії розвитку культури м. Львова до 2025 року

ЩО ТАКЕ СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ КУЛЬТУРИ?

Стратегічне планування – це системний шлях до управління змінами й досягнення консенсусу в громаді. Мета Стратегії розвитку культури полягає у визначенні стратегічних цілей, пріоритетів, напрямів і конкретних проектів, які сприятимуть забезпеченню оптимально сприятливих та ефективних умов для духовного, естетичного, соціального розвитку кожної людини зокрема і міської громади в цілому шляхом вирішення найважливіших завдань розвитку культури в місті.

У Львові мусить бути чіткий, дієвий та творчий довготривалий план дій – загальноміська стратегія розвитку культури:

- Стратегія, що буде орієнтиром про наявні міські культурні ресурси та їхнє ефективне використання, про бачення мешканців щодо власних культурних потреб, про довгострокові цілі, про основні проблеми галузі та можливі шляхи їх вирішення.
- Стратегія, яка дасть чітке розуміння, які кошти щорічно виділятимуться в бюджеті «на культуру», за якими процедурами вони розподілятимуться, які пріоритети і зацікавлення є у громади, до чого потрібно прагнути і як діяти, щоб розвиватись.
- Стратегія, що буде корисною для кожного мешканця – щоб в процесі її реалізації були створені умови, які якнайкраще відповідатимуть активному волевиявленню громадян щодо їхніх культурних потреб.

ДЛЯ ЧОГО ПОТРІБНА СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ КУЛЬТУРИ?

1. Щоб мешканці міста Львова, виходячи з дому чи залишаючись у ньому, жили у культурі та творили її. Щоб Львів мав різні культурні пропозиції, де кожен знайшов би щось для себе, де кожен міг би вільно творити, де б цінувалася культура у всіх її виявах.
2. Щоб модерність Львова базувалася на місцевих традиціях і локальних спільнотах. Щоб мешканці Львова насправді мали вплив на його розвиток, а місцева влада була відкритою до думок і потреб мешканців.
3. Щоб до Львова було цікаво і приїжджати, і жити, розвиватись, виховувати і вчити дітей.
4. Щоб Львів відновив і зробив життєвою необхідністю щоденне буття кожного у культурі.
5. Щоб Львів був сучасним, естетичним, добре спланованим містом, яке пропагує екологічний стиль життя.

В основі цієї Стратегії лежать досвіди багатьох людей – митців, менеджерів культури, активістів, працівників культурних та освітніх установ, управлінців та просто небайдужих мешканців. Це унікальний продукт, ініційований громадою та створений спільно усіма зацікавленими сторонами.

Більшість пропозицій до проектів та програм в тій чи іншій мірі апробовувались на практиці і Стратегія запевнить поширення цих ініціатив на все місто. Водночас низка пропозицій є унікальними і можуть стати пілотними проектами для впровадження та подальшого поширення на всеукраїнському рівні.

МЕТОДОЛОГІЯ СТРАТЕГІЇ

Процес написання Стратегії культури тривав з 2011 року. За цей час над документом працювала велика кількість експертів у складі кількох ініціативних груп. Координацію написання Стратегії впродовж останніх років взяв на себе Інститут міста, а двигуном процесу на завершальному етапі роботи була Робоча група з семи осіб, до складу якої входили науковці, активісти та менеджери культури, працівники управління культури Львівської міської ради та Інституту Міста, депутати. Упродовж усього процесу написання стратегії були залучені як

експерти із найрізноманітніших середовищ, так і мешканці – через відкриті зустрічі, дискусії, інтерв'ю, соціологічні дослідження – загалом понад 1000 осіб. При підготовці цієї редакції Стратегії були використані матеріали, напрацьовані за 2012-2014 роки різними робочими групами та середовищами.

МОЖЛИВОСТІ, А НЕ ПРОБЛЕМИ

Нашою метою було напрацювати справді стратегічний документ, який започаткує новий виток у розвитку культури Львова, тому ми вважали за потрібне зосередитись на можливостях, а не на проблемах. Для нас було принципово важливим написати «стратегію розвитку», а не «стратегію виживання». Звісно, робоча група не ігнорувала наявних проблем у сфері культури -- для їхнього аналізу ми використали SWOT-метод, провели низку інтерв'ю з експертами з різноманітних галузей, а також зустрічей з середовищами (театралами, бібліотекарями, активістами, журналістами і т.д.).

ВИЗНАЧЕННЯ КУЛЬТУРИ:

Ми опиралися на визначення ЮНЕСКО, згідно з яким культура повинна розглядатися як сукупність притаманних суспільству або соціальній групі відмінних ознак - духовних і матеріальних, інтелектуальних і емоційних - і що крім мистецтва і літератури вона охоплює спосіб життя, «вміння жити разом», систему цінностей, традицій і вірування (Преамбула Загальної декларації ЮНЕСКО про культурну різноманітність, 2001 р.)

На основі напрацювань робочих груп ми означили такі визначення об'єкту культурного планування:

КУЛЬТУРА – ЦЕ ТВОРЧИСТЬ

Культура – це генерування та продукування нових смислів через співтворення замість споживання, творчу самореалізацію і розвиток.

КУЛЬТУРА ЦЕ – СПОСІБ МИСЛЕННЯ

Культура у Львові – це спосіб мислення, який визначає людину як індивіда і об'єднує львів'ян як громаду. Цей особливий спосіб включає цінності, які формують світогляд, спосіб життя. Все це закорінене в загальнолюдських цінностях, традиціях та історії Галичини.

КУЛЬТУРА ЦЕ – КОМУНІКАЦІЯ

Культура – це багатошарова комунікація (діалог, монолог, полілог), яка виявляється у сфері повсякдення, символічного обміну і творчого процесу.

КУЛЬТУРА – ЦЕ ПРОСТІР: відкритий, замкнутий, медійний

Площі, вулиці, парки, сквери ... творять відкритий громадський простір міста.

Будівлі інституцій культури (приватних, державних, муніципальних, громадських) творять замкнутий простір культури.

Простір культури повинен бути безпечним, екологічним, комфортним, доступним, творчим.

Медійний простір культури – це ЗМІ, Інтернет, звуковий і візуальний простори, середовище існування людини і громади.

КУЛЬТУРА – ЦЕ СПАДЩИНА

Культура – це вивчення, збереження і постійне переосмислення культурної спадщини кожним наступним поколінням львів'ян.

КУЛЬТУРА – ЦЕ НОВЕ МИСЛЕННЯ, НОВІ СЕНСИ І НОВІ ДІЇ, які базовані на глибокому розумінні досвіду та культурної спадщини міста.

За підсумками аналізу стратегічних документів європейських міст, ми зупинились на наступній термінології:

ВІЗІЯ СТРАТЕГІЇ КУЛЬТУРИ ЛЬВОВА 2025 – це майбутній образ культури міста. Візія - це цінності та принципи, на яких розвивається культурний ландшафт Львова.

МІСІЯ СТРАТЕГІЇ КУЛЬТУРИ ЛЬВОВА 2025 – це пояснення необхідності як стратегії культури так і самої культури для міста – дії, через які візія буде матеріалізовуватись, та користь, яку вона буде приносити.

СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ

Щоби не потрапити у пастку «стратегії всього», коли стратегія намагається охопити однаковою мірою всі можливі напрямки та сфери, розпорошує ресурси і стає вкрай неефективною, навіть популістичною, ми вирішили визначити чотири стратегічні пріоритети стратегії культури на наступні чотири роки:

1. Реформування культурних політик: створення умов та інструментів ефективної діяльності в сфері культури.
2. Учасництво (партисипативність): залучення мешканців до творення культурного життя міста та формування співвідповідальності за його якість.
3. Комунікація: налагодження горизонтальних і вертикальних зв'язків між діями, що впливають на сферу культури.
4. Освіта: модернізація системи формальної освіти, а також підтримка і розвиток неформальної культурної освіти у форматі «навчання впродовж життя».

Чому саме ці пріоритети? Після аналізу культурного ландшафту Львова, викристалізувались ті сфери, які є найслабшими на даний момент, які, однак, можуть створювати добрі можливості для розвитку, якщо правильно налагодити процеси. Оскільки це фактично перша комплексна стратегія культури у Львові, першими пріоритетами стали системні напрямки, які у майбутньому повинні наскрізно забезпечувати ефективне функціонування культурної сфери. Будучи свідомими того, що кожен із наведених вище пріоритетів за інших умов міг би бути звичайним інструментом (суб'єктом), ми все ж виділили їх у першій стратегії як окремі, повноцінні сфери (об'єкти), які потребують комплексного реформування. Таким чином, ми виводимо ці пріоритети на новий якісний рівень, на якому вони зможуть самостійно функціонувати та бути власне інструментами у розвитку нових секторальних пріоритетів – таких як «театр», «сучасне мистецтво» чи «кінематограф». **(SWOT-аналізи пріоритетів див. у додатку 1)**

Щодва роки у Львові буде відбуватись Форум культури, завданнями якого в тому числі буде аудит стратегії, аналіз досягнення показників у операційних та стратегічних цілях, а щочотири роки – закладення, при необхідності, нових пріоритетів.

СТРАТЕГІЧНІ ЦІЛІ

У відповідності до стратегічних пріоритетів, було визначено п'ять стратегічних цілей, кожна з яких відповідає декільком пріоритетам. Стратегічні цілі дають більш точне розуміння, до чого ми прагнемо та якими шляхами ми туди йдемо: якщо «візія» нашої стратегії – це загальний образ культурної сфери Львова у 2025 р., то стратегічні цілі – це окремі частини, пазли загальної картини. Водночас, стратегічні цілі залишаються на певному рівні абстрактності, віддаючи конкретику операційним цілям.

ОПЕРАЦІЙНІ ЦІЛІ

Кожна стратегічна ціль у даній Стратегії деталізується у низці операційних цілей, які стають програмою роботи відповідних управлінь і відділів Міської Ради та інших діячів, відповідальних за втілення Стратегії.

ПРОГРАМИ ТА ЗАХОДИ

Програми та заходи – це конкретні проекти та дії, через які досягаються операційні та стратегічні цілі. Програми стратегії тісно пов'язані із кількісними та якісними показниками, мають закріплених відповідальних. Вони є найбільш гнучкою частиною стратегії і можуть коригуватись спільно всіма діями стратегії в процесі її реалізації при координації Інституту культури, не чекаючи Форуму культури. Аналіз поточної ситуації

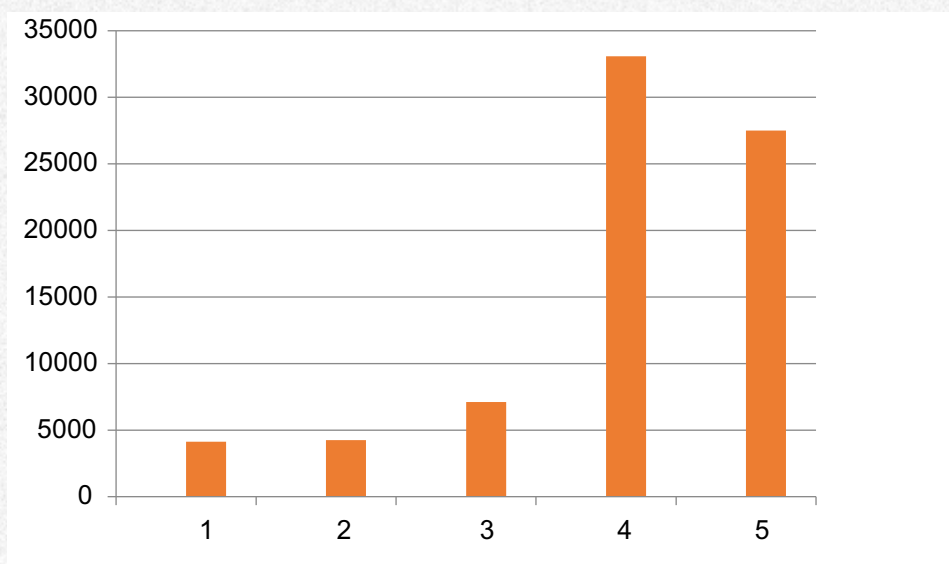
АНАЛІЗ ПОТОЧНОЇ СИТУАЦІЇ

Особливістю сфери культури є те, що основні результати культурної діяльності виражаються, як правило, у відкладеному соціальному ефекті і проявляються у збільшенні інтелектуального потенціалу, зміні ціннісних орієнтацій і норм поведінки людини, позначаються на модернізації всього суспільства. Тому доволі важко вивести статистичні дані

чи цифри, які будуть на пряму відображати короткотермінові результати, але не вимірювати соціальний аспект. В органах влади існує система показників, що можуть бути використані для оцінювання розвитку культурного середовища: показники, що характеризують фінансове забезпечення сфери культури; показники, що стосуються стану інфраструктури та забезпечення матеріально-технічної бази; показники, які стосуються користувачів закладів культури, зокрема рівень залучення людей в різноманітні форми культурних активностей; показники кадрового потенціалу сфери культури тощо.

Видатки на культуру у 2013 - 2017 роках, тис.грн.

Сума	4 138,0	4 248,0	7 112,0	33 071,0	27 500,0
------	---------	---------	---------	----------	----------

У 2012 році Інститут міста провів комплексні **«Оцінка культурної інфраструктури та культурної практики львів'ян»**. З того часу також було проведено низку якісних досліджень, зокрема дослідження львівських музеїв методом **«Таємний клієнт»** (<http://www.city-institute.org/Socio/museum.jpg>), а також зустрічі з мешканцями різних районів міста щодо їхніх потреб культурній інфраструктурі.

Варто додати, що місто забезпечене закладами культури, які є в різних районах, проте розташовуються не пропорційно до кількості населення та наявних потреб у таких закладах. Загалом закладів культури у м. Львові, різних форм власності є близько 220, серед них: 47 бібліотек, для дітей, дорослих та за різними сферами; 10 музичних шкіл; 5 народних домів; 9 театрів; 9 кінотеатрів; 54 музеї; 41 дитячий клуб; 27 книгарень; 19 галерей. Значна кількість цих закладів культури є розташованими у центральній частині міста, що належить до Галицької адміністрації.

Якщо оцінювати лише дозвілєвий аспект культурної пропозиції, то за останні три роки прослідковується негативна динаміка у практиках дозвілля. Так, за результатами опитування **«Якість життя у Львові. Соціальний моніторинг 2013»** на запитання: як проводять своє дозвілля, меншість львів'ян відповіли (від 18% і нижче) що вони відвідують заклади культури (театри, музеї, бібліотеки, кінотеатри) проте активно проводять дозвілля вдома і 66% задоволені

можливостями, які створення для проведення свого дозвілля. У 2016 році відвідуваність закладів культури загалом зменшилась (виняток становлять кінотеатри, їхня відвідуваність зросла з 18% до 25%, що можна пов'язати з відкриттям нових закладів у місті), проте рівень задоволеності дозвіллевими пропозиціями Львова зріс до 69%. Водночас зріс відсоток осіб, які взагалі не відвідують заклади культури (**див. Додаток 2.**)

За підсумками досліджень, у місті наявна відчутна розбіжність між наявною, але не завжди динамічною культурно-мистецькою пропозицією та самими практиками споживання культури. Проблема низької відвідуваності культурно-мистецьких закладів полягає у відсутності мотивації, потреби, бажання мешканців до їх здійснення, адже усі інші причини, перелічені самими львів'янами та визначені соціологами у ході аналізу результатів дослідження були спростовані об'єктивними факторами, а саме статистичними показниками.

Отже, для підвищення попиту на культурно-мистецький продукт, слід сформувати потребу населення до його споживання.

З проведених експертних зустрічей можна виокремити загальний пул проблем культурної сфери Львова, першими кроками до вирішення яких є впровадження пріоритетів даної Стратегії:

1) звужена концепція культури - культура сприймається здебільшого як сфера розваг, вважається суспільно маловпливовою та незначущою;

2) нерозуміння соціальної місії культури, нерозвинутий недержавний сектор, нерозвинутість інститутів критики, кураторства, низький рівень комунікації поміж середовищами;

3) функція управління обмежена розподілом ресурсів, відсутня низка юридичних визначень, що стосуються сфери культури;

4) дефіцит компетентних професійних менеджерів культури, а також актуальних освітніх програм, які б виховували активного споживача культурного продукту.

Розвиткові культури міста заважає поділ на державну, обласну, міську і недержавну (приватну) сфери, міжвідомчі бар'єри між культурою, освітою, бізнесом, соціальним захистом, бюрократичні пастки у механізмах і нормативах бюджетної підтримки культурно-мистецької діяльності, брак стимулів розвитку партнерства, відсутність платформи для публічних дискусій про роль, значення і місце культури у сучасному суспільстві.

Для вирішення усіх наведених завдань необхідний комплексний підхід та злагоджені дії усіх діячів Стратегії: представників НГО та громадських ініціатив, митців, інституцій культури та освіти, а також влади та бізнесу.

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ КУЛЬТУРИ ЛЬВОВА 2025

Візія:

Культура у Львові - це солідарна, відповідальна та креативна спільнота, у якій є місце для кожного. Ми бачимо Львів як місто культурних традицій, що живлять творчу свободу, місто актуальної спадщини, яку спільнота переосмислює, розвиває та передає наступним поколінням. Львів - це приязні середовища для життя, творчості та культурних інновацій.

Місія культури у Львові:

Перетворити місто у дієве культурне середовище, через розвиток відкритої, відповідальної спільноти, що творить нові ідеї через активні культурні практики, зберігає і переосмислює спадщину.

Діячі, відповідальні за втілення стратегії

- Громадські ініціативи - ініціативи окремих громадян, які активно залучені до культурної діяльності, що генерують і реалізують ідеї, співстворять середовище і практики

- Громадські організації - групи, що генерують ідеї, а також відіграють роль медіаторів між суб'єктами культурного середовища, співстворять середовище і практики

- Митці - творці унікального культурного продукту, які створюють і реалізують ідеї, співстворять середовище і практики

- Влада - органи місцевого самоврядування та державної влади, які реалізують

можливостями, які створення для проведення свого дозвілля. У 2016 році відвідуваність закладів культури загалом зменшилась (виняток становлять кінотеатри, їхня відвідуваність зросла з 18% до 25%, що можна пов'язати з відкриттям нових закладів у місті), проте рівень задоволеності дозвіллевыми пропозиціями Львова зріс до 69%. Водночас зріс відсоток осіб, які взагалі не відвідують заклади культури (**див. Додаток 2.**)

За підсумками досліджень, у місті наявна відчутна розбіжність між наявною, але не завжди динамічною культурно-мистецькою пропозицією та самими практиками споживання культури. Проблема низької відвідуваності культурно-мистецьких закладів полягає у відсутності мотивації, потреби, бажання мешканців до їх здійснення, адже усі інші причини, перелічені самими львів'янами та визначені соціологами у ході аналізу результатів дослідження були спростовані об'єктивними факторами, а саме статистичними показниками.

Отже, для підвищення попиту на культурно-мистецький продукт, слід сформувати потребу населення до його споживання.

З проведених експертних зустрічей можна виокремити загальний пул проблем культурної сфери Львова, першими кроками до вирішення яких є впровадження пріоритетів даної Стратегії:

1) звужена концепція культури - культура сприймається здебільшого як сфера розваг, вважається суспільно маловпливовою та незначущою;

2) нерозуміння соціальної місії культури, нерозвинутий недержавний сектор, нерозвинутість інститутів критики, кураторства, низький рівень комунікації поміж середовищами;

3) функція управління обмежена розподілом ресурсів, відсутня низка юридичних визначень, що стосуються сфери культури;

4) дефіцит компетентних професійних менеджерів культури, а також актуальних освітніх програм, які б виховували активного споживача культурного продукту.

Розвиткові культури міста заважає поділ на державну, обласну, міську і недержавну (приватну) сфери, міжвідомчі бар'єри між культурою, освітою, бізнесом, соціальним захистом, бюрократичні пастки у механізмах і нормативах бюджетної підтримки культурно-мистецької діяльності, брак стимулів розвитку партнерства, відсутність платформи для публічних дискусій про роль, значення і місце культури у сучасному суспільстві.

Для вирішення усіх наведених завдань необхідний комплексний підхід та злагоджені дії усіх діячів Стратегії: представників НГО та громадських ініціатив, митців, інституцій культури та освіти, а також влади та бізнесу.

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ КУЛЬТУРИ ЛЬВОВА 2025

Візія:

Культура у Львові - це солідарна, відповідальна та креативна спільнота, у якій є місце для кожного. Ми бачимо Львів як місто культурних традицій, що живлять творчу свободу, місто актуальної спадщини, яку спільнота переосмислює, розвиває та передає наступним поколінням. Львів - це приязні середовища для життя, творчості та культурних інновацій.

Місія культури у Львові:

Перетворити місто у дієве культурне середовище, через розвиток відкритої, відповідальної спільноти, що творить нові ідеї через активні культурні практики, зберігає і переосмислює спадщину.

Діячі, відповідальні за втілення стратегії

- Громадські ініціативи - ініціативи окремих громадян, які активно залучені до культурної діяльності, що генерують і реалізують ідеї, співстворять середовище і практики
- Громадські організації - групи, що генерують ідеї, а також відіграють роль медіаторів між суб'єктами культурного середовища, співстворять середовище і практики
- Митці - творці унікального культурного продукту, які створюють і реалізують ідеї, співстворять середовище і практики
- Влада - органи місцевого самоврядування та державної влади, які реалізують

стратегію, підтримують і координують культурну політику, проводять культурну діяльність, забезпечують збереження спадщини міста, розвивають інфраструктуру.

- Бізнес - співтворець культурної інфраструктури та практик через інвестування, спонсорство та донорство культурних фондів, бенефіціар кінцевого продукту через додану вартість, яку створює культура.
- Заклади культури - інституціоналізовані бюджетні і позабюджетні заклади культурної мережі міста, які активно зберігають та примножують культурну спадщину, створюють культурний продукт і творять спільноту, розвивають культурне підприємництво та здійснюють освітню функцію
- Освітні заклади - заклади формальної та неформальної освіти, які поширюють знання, формують компетентність в сфері культури, досліджують та концептуалізують спадщину, практики і середовища.

ПРІОРИТЕТИ:

- 1. Реформування культурних політик:** створення умов та інструментів ефективної діяльності в сфері культури.
- 2. Учасництво (партисипативність):** залучення мешканців до творення культурного життя міста та формування співвідповідальності за його якість.
- 3. Комунікація:** налагодження горизонтальних і вертикальних зв'язків між діями, що впливають на сферу культури.
- 4. Освіта:** модернізація системи формальної освіти, а також підтримка і розвиток неформальної культурної освіти у форматі «навчання впродовж життя».

СТРАТЕГІЧНІ ЦІЛІ:

1. Децентралізація культури: розбудована сучасна **культурна інфраструктура** у всіх районах міста, створені активні культурні громадські простори.
2. Відповідальне ставлення до культурної **спадщини**.
3. Інноваційна міждисциплінарна культурна **освіта**, інтегрована на всіх освітніх рівнях, орієнтована на усі групи населення.
4. Культура як **простір діалогу**.
5. Ефективне **фінансування та управління** у сфері культури

СТРАТЕГІЧНІ ТА ОПЕРАЦІЙНІ ЦІЛІ. ПРИКЛАДИ ЗАВДАНЬ

1. Децентралізація культури

Окреслення проблеми: За останні десятиліття Львів стрімко розвивається -- створюються нові квартали, нові бізнес-осередки. Проте, культурна пропозиція для містян зосереджується переважно у центральній частині міста. Мережа культурно-освітньої інфраструктури міста -- система бібліотек, клубних закладів та центрів творчості -- була розбудована ще за радянських часів та потребує рішучого оновлення щодо матеріального забезпечення та змістового наповнення. Також реконструкції та оновлення матеріально-технічної бази потребують музичні школи, театри, музеї. Відсутність комфортних умов та актуального змістового наповнення стримує активне споживання культурного продукту. Водночас відсутні регулярні позитивні практики активізації та об'єднання мешканців, які б ставали підставою до формування активних локальних спільнот.

Бачення 2025: Завдяки швидкому розвитку культурної інфраструктури у ландшафті міста виникають нові центри притягання (такі як Фабрика Повидла, Музей Міста, Фабрика науки, Виставковий центр). Оновлюються існуючі культурні простори - театри, концертні зали, музеї. Виникають нові майданчики для спільної творчості та спілкування - медіатеки, відкриті концертні та виставкові простори у закладах міста, коворкінги та інкубатори для представників креативних індустрій, багатофункційні центри творчості для дітей, центри розвитку громад у різних районах

міста. Мешканців та туристів приваблюють нові якісні публічні простори, які гармоніюють з навколишнім середовищем та відкриті для творчих інтервенцій.

1.1 ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ІНФРАСТРУКТУРИ

- Створення культурних багатофункційних осередків у різних районах міста (на базі ЦБС, УДЮМКів та інших закладів)
- Міська програма підтримки розвитку креативних просторів (різних форм власності)

1.2 Децентралізація культурного продукту

- Програма розвитку мистецтва у публічних просторах в різних районах міста (Вулична галерея, Мистецька алея)
- Програма підтримки культурних заходів у різних районах

2. ВІДПОВІДАЛЬНЕ СТАВЛЕННЯ ДО КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ.

Окреслення проблеми: Львів є містом, в якому сконцентровано найбільше матеріальних та нематеріальних пам'яток культури в Україні. Така ситуація вимагає значних зусиль, спрямованих на збереження культурної спадщини. Окрім того, львів'янам бракує відповідального та свідомого ставлення до “успадкованого” культурного середовища. Значна частина мешканців та гостей міста не має уявлення про багатство та різноманітність міської культури.

Бачення 2025: Львів'яни знають, розуміють та цінують культурну спадщину свого міста, активно долучаються до її вивчення та збереження. Створені дієві механізми збереження матеріальних пам'яток. Культурна спадщина Львова є визнаною цінністю в Україні та закордоном. Розроблені дієві механізми залучення ресурсів для збереження пам'яток. Культурна спадщина є джерелом натхнення для створення нових культурних продуктів, вивчається та переосмислюється.

2.1. ПРОМОЦІЯ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ

- Підтримка вивчення і пропагування багатокультурної спадщини Львова (освітні програми, промоційні кампанії)
- Мапування культурних установ, розробка альтернативних туристичних маршрутів для мешканців та гостей міста

2.2 ЗАЛУЧЕННЯ ФІНАНСУВАННЯ ДЛЯ ІНІЦІАТИВ, СПРЯМОВАНИХ НА ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА РОЗВИТОК КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ

- Пріоритети у міських конкурсах (соціокультурних проєктів тощо)
- Підтримка ініціатив зі збереження спадщини (дофінансування міжнародних проєктів, міські премії), відновлення/створення фонду з реставрації спадщини

3. ІННОВАЦІЙНА МІЖДИСЦИПЛІНАРНА КУЛЬТУРНА ОСВІТА

Окреслення проблеми: Попри тривалі зусилля державної влади з реформування освітньої системи, вона все ще залишається законсервованою і нединамічною, не відповідає викликам, які стоять перед сучасним суспільством. Тому потреба в глибинному переосмисленні засад і методів функціонування освіти сьогодні як ніколи на часі, зокрема, і з огляду на розробку і реалізацію нової стратегії розвитку культури. Адже саме освіта формує як творців, так і споживачів культурного продукту, готує їх до дієвої участі в культурі.

Бачення 2025: Культура та освіта є взаємодоповнюючими сферами. Через культуру розвиваються нові навички та компетенції, розширюється світогляд, вона дає змогу поглянути на звичні речі під новим кутом. Освітні та культурні заклади мають налагоджену систему співпраці, спільні проєкти та активно обмінюються досвідом. Працівники культурної сфери володіють актуальними знаннями та навичками, є в курсі останніх тенденцій своєї професійної сфери, активно обмінюються досвідом з міжнародними партнерами. Культурна освіта інтегрована на

всіх рівнях (дошкільна, шкільна, вища освіта) та впроваджується упродовж життя (lifelong learning).

3.1 РОЗВИТОК КОМПЕТЕНЦІЙ ПРАЦІВНИКІВ КУЛЬТУРИ

- заснування і розвиток мережі освітніх програм для працівників культурних установ, менеджерів культури на базі найуспішніших інституцій і підприємств
- сприяння розвитку інституту критики через освітні курси/програми

3.2 ПІДСИЛЕННЯ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ У ЗАКЛАДАХ КУЛЬТУРИ

- розробка спеціалізованих комплексних освітніх програм (дитячі, юнацькі, навчання впродовж життя) в культурних установах та при ГО
- запровадження освітньо-дозвілєвих родинних недільних програм на базі культурних установ та ГО

3.3 НАЛАГОДЖЕННЯ СПІВПРАЦІ МІЖ ЗАКЛАДАМИ ОСВІТИ ТА КУЛЬТУРИ

- залучення культурних установ до діяльності освітніх закладів всіх рівнів (розробка планів розвитку і нових методик, впровадження змін, стимулювання найкращих працівників)
- створення програми культурної освіти для шкільних та позашкільних закладів спільно з працівниками культурних установ та ГО (2018 рік - пілотна програма музичного, художнього та театрального спрямування для 6 шкіл) - до 2025 року впровадження нової навчальної програми для предметів: музика, образотворче мистецтво, художня культура, трудове навчання тощо.
- співпраця з ВНЗ щодо стажування студентів (широкого кола спеціальностей) у культурних установах та ГО
- залучення студентів «творчих» спеціальностей до практики у школах, організації літніх шкіл та таборів

4. КУЛЬТУРА ЯК ПРОСТІР ДІАЛОГУ

Окреслення проблеми: Криза з комунікацією в культурі є відображенням кризи комунікації та браком загальної довіри в українському суспільстві. У культурному секторі це відображається у конкуренції за ресурси, яка виснажує громадський сектор, кризі ідей у державному секторі, який монополізує ресурси бюджетної сфери, закритості середовищ, нерозумінні потреб і очікувань сторін. У публічній сфері наслідком закритості стає те, що культура страждає на провінційність. Позиціонування Львова як столиці культури потребує нових активних та яскравих проєктів. Недостатній акцент на якості культурних проєктів, схильність до спрощення трактування суспільних та культурних процесів, брак взаємодії та порозуміння між різними середовищами, уникання відповідальності та пошуку консенсусу у складних питаннях, закритість та маргіналізація окремих груп, нетерпимість, відсутність адекватного сприйняття критики - усі ці недоліки потрібно долати на шляху до розвитку відповідальної креативної спільноти Львова.

Бачення 2025: Через активні та змістовні культурні практики у суспільстві розвинута традиція діалогу, взаємодії та порозуміння. На основі цієї традиції ми творимо різноманітний та відкритий культурний ландшафт, у якому кожен мешканець та кожна мешканка можуть знайти для себе місце. Через творення дієвих механізмів та форматів взаємодії (спільні проєкти, комунікаційні платформи, спільні простори) налагоджена постійна та ефективна комунікація між всіма діями Стратегії культури. Міські середовища підсилюють одне одного, вибудовують взаємовигідні і сталі моделі співпраці. Місто відкрите до нових досвідів та нових явищ в культурі. Активно залучаються міжнародні партнери, впроваджуються інноваційні проєкти. Місто розбудовує свій імідж культурної столиці України та претендує на статус Європейської столиці культури.

ОПЕРАЦІЙНІ ЦІЛІ:

4.1 МІЖКУЛЬТУРНИЙ ДІАЛОГ ТА СИНЕРГІЯ СЕРЕДОВИЩ

- Мапування культурного розмаїття міста - створення інтерактивного ресурсу, який презентує культуру у всіх її проявах в історичному контексті та її сучасний стан
- Створення міської програми підтримки та розвитку культурних ініціатив місцевих спільнот, налагодження співпраці між громадськими організаціями та ініціативами різних національних та етнічних громад Львова (через проведення форумів, фестивалів, років/місяців/днів національних культур, пріоритет заходів, які передбачають широкі партнерські зв'язки тощо)
- Розвиток нових туристичних маршрутів, які розширюють можливості репрезентації Львова, як міста з багатою історією та культурою, різноманітними середовищами та можливостями

4.2 ДІАЛОГ МІЖ УЧАСНИКАМИ:

- Міська програма резиденцій для митців та менеджерів культури
- Розробка "дорожніх карт" для низових ініціатив, які мають намір втілювати культурні проекти в місті
- «Форум культури» - міжінституційна платформа для культурних установ міста Львова, яка відбувається щороку (в рамках якої відбувається засідання наглядової ради Стратегії з переглядом досягнень та показників, а також актуалізація цілей, за необхідності - зміна пріоритетів)
- Програма підтримки іміджевих міських культурних заходів, які мають значний вплив на формування образу міста (наприклад Форум Видавців, Jazz Bez, Тиждень актуального мистецтва, Контрасти, Етновир, Клезмер-фест, Свято музики, Тетраматика, Флюгери Львова тощо)
- Аплікування на титул «Європейська столиця культури» (2021-2025)

5. ЕФЕКТИВНЕ ФІНАНСУВАННЯ ТА УПРАВЛІННЯ

Окреслення проблеми: У зв'язку із жорсткою системою бюджетного фінансування (через казначейство) та негнучкою вертикаллю управління у сфері культури сформувалась ситуація, в якій бюджетні установи функціонують за пасивними схемами отримання грошей. Водночас, в альтернативі до них формується активне середовище культурних громадських організацій, які пропонують сучасний, якісний продукт та не залежать від "бюджетної голки". Проте бюджетні установи культури залишаються найбільш доступним культурним продуктом у місті та відіграють роль основних культурних центрів, які формують уявлення та сприйняття містянами культури. У зв'язку із відсутністю стабільних джерел дофінансування громадські організації у своїй діяльності орієнтуються на вимоги фінансових донорів та не завжди можуть забезпечити свій сталий розвиток.

Бачення 2025: У Львові сформована дієва та прозора система управління та фінансування культурної сфери міста, яка відповідає потребам культурного середовища: бюджетних установ, громадського та приватного сектора, митців. Культурні інституції та громадські організації активно залучають кошти для своїх проектів з бюджетних та позабюджетних джерел. Місто надає фінансову та організаційну підтримку якісним культурним проектам, сприяє у налагодженні взаємовигідної співпраці між культурним сектором та бізнесом. Бюджетне фінансування є простим в управлінні та незабюрократизованим. Культурні установи діють на основі стратегічного планування та відповідно до актуальних показників ефективності. Прогресивні практики управління культурною сферою Львова впроваджуються на всеукраїнському рівні.

5.1 ЗБІЛЬШЕННЯ ТА ДИВЕРСИФІКАЦІЯ ДЖЕРЕЛ ФІНАНСУВАННЯ КУЛЬТУРИ

- Створення Фонду культури/грантової програми (з можливістю наповнення через фіксацію відсоткової ставки бюджету розвитку з дохідної частини акцизного збору від продажу алкоголю та тютюну) для розширення можливостей міської грантової підтримки культурних ініціатив у Львові (як інституційних, так і приватних)
- Розробка механізмів залучення бізнесу до фінансування культурних проєктів

5.2 РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДАМИ КУЛЬТУРИ

- впровадження стратегічного планування діяльності культурних установ та організацій міста
- зміна показників ефективності роботи бюджетних культурних установ задля стимулювання розвитку та ефективного реагування на зміни у культурних тенденціях
- лобювання змін до законодавства для оновлення кадрової політики культурних установ та створення нових критеріїв звітності і ефективності роботи, втілення пілотних практик з подальшим масштабуванням на всеукраїнський рівень

СИСТЕМА ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ СТРАТЕГІЇ:

Втілення Стратегії передбачає запровадження низки нових структур та заходів, які раніше не практикувались у Львові і є інноваційними для українських реалій. Зокрема передбачається:

- Створення Інституту культури (при ЛМР) – комунальної установи/підприємства, яка відповідає за організацію процесів втілення Стратегії (ініціювання робочих груп, напрацювання нормативних документів та програм), моніторинг показників її виконання та організацію процесу її перегляду (організація Форуму культури), адміністрування Фонду культури, залучення міжнародних партнерів та промоція культури Львова в Україні та закордоном, аплікування на титул Європейська столиця культури (2021-2025). На початковому тестовому етапі пропонуємо запровадити як структурний підрозділ КУ Інститут міста/ Палацу культури ім. Гната Хоткевича, з подальшим утворенням самостійної юридичної особи.(схема №1). Наприкінці періоду дії стратегії -- у 2025 році (схема №2) -- Інститут культури діятиме як самостійна юридична особа.
- Напрацювання методології соціологічного дослідження та виведення на його основі показників для щорічного моніторингу галузі (напрацювання методології моніторингу та пілотне дослідження – 2017 р.)
- Бієнале “Форум культури” - всеукраїнський захід, який відбувається щодва роки, в рамках якого відбувається звітування та перегляд досягнень та показників, а також актуалізація цілей, за необхідності - зміна пріоритетів.

☒

СТРУКТУРА ІНСТИТУТУ КУЛЬТУРИ (2017 РІК ПЕРЕХІДНИЙ)

НАГЛЯДОВА РАДА:

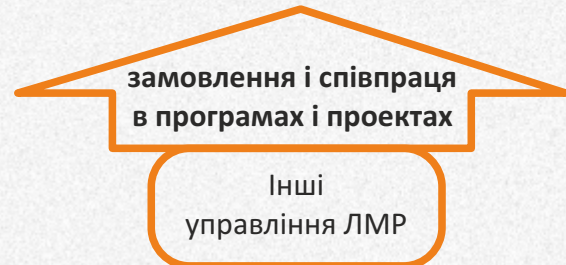
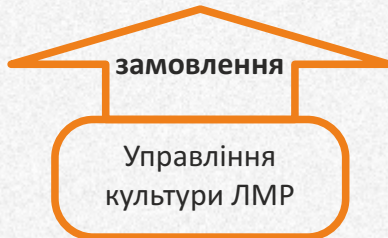
Директор інституту міста + заступник МГ з розвитку + начальник УК + представники громадської ради УК + представники наглядової ради ІМ

ЗВІТ

Інститут культури 2017 (підрозділ інституту міста/Палацу культури ім. Г. Хоткевича)

Напрямки роботи: комунікація, освіта, учасництво, культ. політики

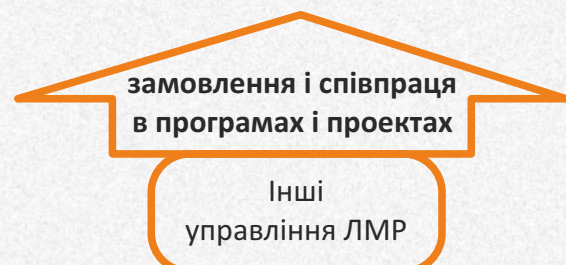
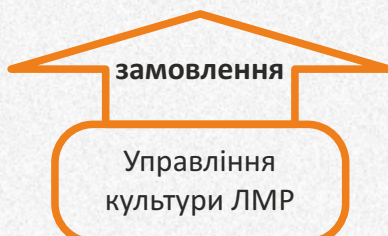
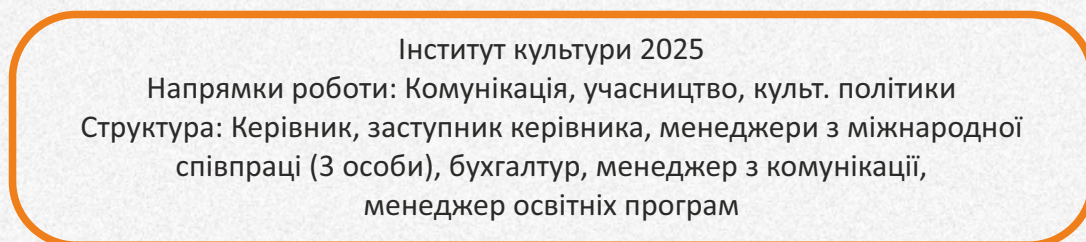
Структура: Керівник програми стратегії культури, менеджер програми стратегії культури, менеджер з комунікації

Завдання на 2017 рік

- Організовує дослідження та налагоджує систему моніторингу впровадження Стратегії культури (2016-2017)
- Ініціює створення та забезпечує організацію робочих груп з розробки положення про Фонд культури (систему наповнення та адміністрування Фонду);
- Формує пріоритети на конкурс соціо-культурних проектів (2017) відповідно до пріоритетів та цілей Стратегії культури
- Організовує підготовку до бієнале – Форуму культури (2018)
- Проводить сесії стратегічного планування для установ культури
- Розробляє пілотну освітню програму для музейних установ (2017-2018) у співпраці з УКУ
- Розробляє програму з децентралізації та мапування культурних закладів та туристичних об'єктів
- Розпочинає підготовку до процесу аплікування на Європейську Столицю Культури 2021-2025

Наглядова рада: Представники профільних комісій + заступник МГ з розвитку + заступник МГ з гуманітарних питань + представники громадського сектору (культурні середовища, бізнес, освіта)

ЗАВДАННЯ:

- Ініціює створення та забезпечує **організацію робочих груп** з розробки програм стратегії
- Адмініструє **Фонд культури**
- Курує процес аплікування на **Європейську столицю культури 2021-2025**
- Організовує **аудити та дослідження** культурних установ та креативної сфери міста
- Організовує **міжнародну співпрацю** у сфері культури
- Організовує бієнале - **Форум культури**
- Напрацьовує **стратегії** для установ культури
- Впроваджує **освітні програми**

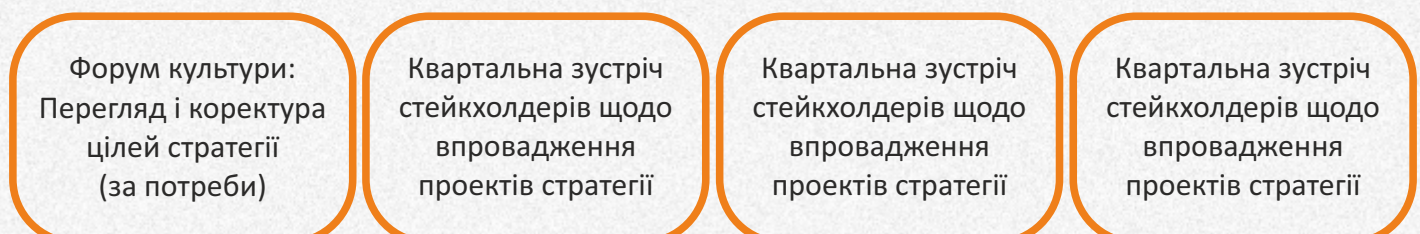
СИСТЕМА МОНІТОРИНГУ ВПРОДОВЖ ДВОРІЧНОГО ПЕРІОДУ

Передбачається, що стратегія буде мати низку дворічних циклів реалізації. Наприкінці кожного циклу відбуватиметься “Форум культури”, на якому переглядатимуться результати впровадження стратегії та буде можливість внести зміни в її завдання, цілі та пріоритети. Це, з одного боку, забезпечить публічність та залучення усіх зацікавлених сторін до процесу прийняття рішень, а з іншого боку -- дозволить побудувати гнучку систему, яку можна буде корегувати відповідно до потреб такої динамічної сфери як культура.

Рік 1. Інститут культури:

Рік 2. Інститут культури:

Додадок 1.

КУЛЬТУРНІ ПОЛІТИКИ

Сильні сторони

- Наявний конкурс соціокультурних проектів
 - Наявність політичної волі до реформування на рівні комітету Верховної Ради та на локальних рівнях
 - Досвід напрацювання альтернативних рішень (нпр. Благодійні фонди при бюджетних установах)
 - Закон про спонсорство
 - Наявність широкої мережі закладів культури
- Понад 50% фінансування установ культури

Слабкі сторони

- Дублювання законодавства з часів СРСР (застарілість нормативно правової бази)
 - Застарілий кодекс трудового права (вимоги до керівників установ культури)
 - Залежність від центральної влади
 - Непрозорість процесів прийняття рішень
 - Недосконалість критеріїв оцінки ефективності діяльності
 - Відсутність достатньої кількості ефективних кадрів
 - Відсутність НПБ по «нових процесах» в культурі – креативні індустрії, залучення громад (партисипації), громадського простору.....
 - Відсутність законодавчої бази для комерційної діяльності бюджетних установ
 - нестача досліджень та моніторингів по культурі
 - Розрізненість мереж установ культури (багато юр.осіб, нескоординовані мережі)
 - Неефективне фінансування установ культури
- Ситуативне фінансування з бюджету розвитку «гарячих точок»

Можливості

- Наявність ініціатив по напрацюванню нормативно правової бази
 - Реформування конкурсу соц-культурних проектів
 - Децентралізація
 - Використання досвіду напрацювання альтернативних рішень для створення нових механізмів
 - Створення благ. Фондів як майбутньої інфраструктури для меценатства
- Існують певні механізми для комерційної діяльності бюджетних установ (але не використовують)

Загрози

- Неповна імплементація децентралізації (обмежені міські повноваження в культурі)
 - Зміна політичної кон'юнктури
 - Зловживання законом про меценатство
- Зловживання можливістю комерційною діяльності бюджетних установ

УЧАСНИЦТВО

S · перші низові ініціативи, орієнтовані на залучення громади до культурних процесів · Готовність влади до залучення громади до вирішення питань в сфері культури (деякі управління) · Досвід краудфандингу на культурні проекти · Готовність бізнесу інвестувати\підтримувати в низові проекти	W · Байдужість райадміністрацій · Низький рівень суспільної солідарності і довіри · Декларативність у публічному дискурсі мультикультурності міста
O · Впровадження Громадського бюджету · Поширення позитивного досвіду через ГО до мешканців · Адміністративна реформа і ОСББ – як каталізатор відповідальності · Різні форми самоорганізації спільнот («квартальні комітети», ОСН) · Розвиток соціально відповідального бізнесу · Спадщина як інструмент формування локальних спільнот	T · Зміна соціальних практик відбувається дуже повільно · Постійна загроза неприйняття серед деяких мешканців і активна протидія · Риторики виключення (національних спільнот, практик, соціальних груп і т.д.)

КОМУНІКАЦІЯ

S · Прецеденти налагодження горизонтальних міжсекторних і міжінституційних зв'язків · Існує попит на навчання культурній журналістиці · Попит на комунікацію між ГО · Наявність впізнаваних культурних заходів –брендів · Наявність регулярних інформаційних ресурсів · Наявність культурних програм на локальному тб · Позиціонування Львова як культурної столиці України · Мережа візуальних рекламних ресурсів (але тільки в центрі) · Цільові тури до Львова на культурні заходи	W · Низький рівень культурної журналістики і критики · Відсутність практики звернення до культурної аналітики · Ситуативний характер горизонтальних між секторних і міжінституційних зв'язків · Нечіткий розподіл сфер впливу між областю і містом (зокрема фінансування) · Відсутність культурних додатків у популярних ЗМІ · Недостатня взаємодія між ГО · Недостатня комунікація між установами культури (різної форми власності)
--	---

КОМУНІКАЦІЯ

О

- Можливість публікації в інтернет-ЗМІ та активнішої співпраці з іншими ЗМІ
- Можливість роботи через відділ промоції ЛМР та управління внутрішньої політики -- розширити діяльність на внутрішнього споживача культури

Т

- Формальне проведення децентралізації
- Невизначена законодавча база
- Подальша закритість і конкуренція в третьому секторі
- Подальша закритість і конкуренція в культурних середовищах (різних установах культури)
- Подальша закритість та конкуренція поміж управліннями та департаментами ЛМР

ОСВІТА

S

- Існують осередки неформальної освіти
- Перше покоління культурних менеджерів
- Є запит на культурну освіту
- На рівні офіційної освіти з'являються перші спроби інновативного підходу до навчального процесу, нові програми
- Піднімається інтерес до неформальної культурної освіти (кількість людей, що записуються на курси, школи і т.п.)
- Довіра до неформальної освіти, асоціації з новітніми технологіями і підходами
- В дошкільній освіті значний сегмент творчих предметів
- Новий закон про вищу освіту
- Наявність культурологічних та мистецьких предметів в школі

W

- Відсутність довіри до якості формальної освіти
- Централізація, неможливість впливати на програму шкіл
- Невідповідність актуальним запитам суспільства та світовим тенденціям
- Зношеність матеріально-технічної бази
- “Моральна зношеність” кадрів
- Відсутність мотивації освітян через матеріальне заохочення
- Відсутність адекватної навчальної практики
- Забюрократизованість і формалізація процесів
- Відсутність наукових досліджень культури
- Фіктивність наукових здобутків у гуманітарній галузі
- Низька якість освіти кадрів культури (незнання мов, відсутність практики)
- Відсутність системних досліджень культури
- Відсутність адаптованих освітніх програм для дітей в закладах культури
- Відсутність профільної підготовки у викладачів культурних дисциплін

О

- Інновативна освіта – вільна культурна ніша
- Близькість до кордону як можливість культурних обмінів
- Можливість до співпраці та стажування, розвиток культурної дипломатії
- Можливість капіталізації культурної освіти
- Розвиток модельних уроків
- Зміна поколінь освітніх кадрів
- Міждисциплінарність (можливість синергії з ІТ....)

Т

- Падіння якості вищої освіти за рахунок масовості
- Консервування культурних традицій
- Формалізований підхід до впровадження інновацій
- Нестабільність законодавчої бази

Додадок 2.**ПРАКТИКИ ВІЛЬНОГО ЧАСУ ЛЬВІВ'ЯН**

	2013	2016
Перегляд телебачення	73%	72%
Перегляд фільмів вдома	57%	61%
Читання друкованої преси	54%	44%
Поїздка за місто (для відпочинку на природі/дачі)	51%	42%
Читання літератури	51%	44%
Пошук інформації в Інтернеті	51%	55%
Відвідування релігійної установи (церкви, молитовного дому, синагоги інше)	42%	40%
Дозвілля у ресторані, кав'ярні, тощо	39%	37%
Активний відпочинок (ковзани, прогулянки у парку, катання на велосипеді, туристичні мандрівки)	39%	17%
Спілкування у соціальних мережах	36%	41%
Просто відпочинок, байдкування	34%	60%
Заняття спортом (ранкова гімнастика, тренування у спортзалі або на спортмайданчику, плавання)	32%	28%
Читання інформаційної продукції у електронному форматі (електронної продукції)	27%	26%
Комп'ютерні ігри	20%	17%
Відвідування кінотеатру	18%	25%
Індивідуальна творчість (створення музики, віршів, прози, малювання, рукоділля тощо)	16%	14%
Відвідування театрів	16%	18%
Відвідування музеїв	12%	7%
Відвідування концертів у філармонії, органному залі	11%	9%
Екскурсійна подорож	10%	7%
Відвідування бібліотек	7%	6%
Громадська робота	7%	4%
Відвідування курсів, гуртків, студій	7%	6%
Інше	4%	3%

	2013						2016					
	Кожного тижня	Раз на два тижні	Раз на місяць	Раз на три місяці	Раз на півроку	Взагалі не відвідував	Кожного тижня	Раз на два тижні	Раз на місяць	Раз на три місяці	Раз на півроку	Взагалі не відвідував
Театри	4	2	7	12	27	48	0	1	6	11	19	63
Музеї, галереї	4	3	7	11	24	52	0	1	4	7	17	71
Концерти	4	3	10	13	27	44	1	2	5	11	19	62
Кінотеатри	4	4	12	13	17	50	1	5	14	16	13	51
Незалежні культурні інституції (Музей Ідей, Дзига тощо)	5	3	6	7	15	64	1	2	5	6	9	77
Бібліотеки	6	4	5	7	13	66	2	3	5	5	11	74
Торгово-розважальні центри	7	12	20	16	16	30	9	16	24	16	10	25

	2013	2016
Задоволені тим, як вони проводять своє дозвілля	53%	56%

	2013	2016
Задоволені можливостями, які створені для проведення дозвілля у Львові	66%	69%

	2013	2016
Задоволеність кількістю закладів для проведення дозвілля у Львові	70%	72%

РОБОЧА ГРУПА З ФІНАЛІЗАЦІЇ ТЕКСТУ СТРАТЕГІЇ КУЛЬТУРИ

Мар'яна Куземська-Данилюк
Надія Березюк
Зоряна Рибчинська
Ірина Янів
Юлія Хомчин
Богдана Брилинська
Тарас Гакавчин
Михайло Мороз
Олександр Кобзарев

ОКРЕМА ПОДЯКА:

Подоляк Ірина
Косів Василь
Нестерович Євгенія
Коваль Олександра
Музичко Ярослав
Москаленко Андрій
Закалюжна Божена
Гулевич Євген
Ірина Рибко
Березюк Олег
Трушинська Адріана
Загоруйко Маріанна
Дзиндра Олесь
Іващишин Маркіян
Ступка Наталя
Семенчук Григорій
Афтаназів Роксоляна
Дацко Олесь
Магдиш Ірина
Райтер Ольга
Горбань Наталія
Пагулич Роман
Шумилович Богдан
Давид Ольга
Сліпченко Катерина
Петришин Ольга
Федорчак Тарас
Космолінська Наталя
Клінова Ольга
Мазурик Зеновій
Гнидин Ігор

Барабаш Михайло
Червоний Євген
Скрипник-Миська Дарина
Колпакова Наталя
Мануляк Остап
Верхівська Марта
Левкова Анастасія
Лінік Андрій
Білей Юрій
Баглай Любомир
Гошук Ірина
Зуб Мар'яна
Гайда Марія
Глушко Юлія
Кіяновська Маріанна
Петлюк Сергій
Остапович Ірина
Угринюк Роксолана
Труш Н.
Бордун Світлана
Гошкідор Герман
Филимон Богдана
Шаланкевич Андрій
Сташко Л.
Климків Петро
Гай Катерина
Дзюбенко Наталія
Крупей Микола
Гриценко Юлія
Коцька Оля
Бондаренко Андрій

Вілков Юрій
Герич Анна
Онуфрів Назар
Гунько Олена
Савіді Антон
Сапіга Дмитро
Шутка Ірина
Лозинський Остап
Гупало Наталя
Накрийко Сюзанна
Радь Назар
Агашков Олександр
Довгань-Левицька Ольга
Мухіна Оля
Левицька Христина
Цар Олександра
Кіндрись Надія
Лугова Лариса
Шульга Олена
Муха Ольга
Коваль Людмила
Яценко Наталя
Думанський Михайло
Івченко Анатолій
Гринчишин Тарас
Форостина Оксана
Боренько Ярина
Дяк Софія
Стець Олег
Литвин Руслан